

Редакційна рада «Наукового вісника Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки»

Кочан І. Я., доктор біологічних наук, професор (головний редактор).
Цьось А. В., доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор.
Гаврилук С. В., доктор історичних наук, професор (заступник головного редактора).
Бояр А. О., доктор економічних наук, професор.
Карлін М. І., доктор економічних наук, професор.
Мельник В. М., доктор технічних наук, професор.
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор.
Свідзинський А. В., доктор фізико-математичних наук, професор.
Смолюк І. О., доктор педагогічних наук, професор.

Редакційна колегія

Кочан Наталія Несторівна – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (головний редактор).
Зузок Федір Васильович – доктор геологічних наук, професор кафедри географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (заступник головного редактора).
Бейдик Олександр Олександрович – доктор географічних наук, професор кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка, сумісник кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Заставецька Ольга Володимирівна – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії України і туризму Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Джаман Василь Олександрович – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Дністрянський Мирослав Степанович – доктор географічних наук, професор кафедри географії України Львівського національного університету імені Івана Франка, сумісник кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Львів Леонід Володимирович – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Барський Юрій Миколайович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Карлін Микола Іванович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, податкової та бюджетної політики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Ковальчук Іван Платонович – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри геодезії та картографії Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ.
Любіцева Ольга Олександрівна – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Мезенцев Костянтин Володимирович – доктор географічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Мельник Володимир Миколайович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Мольчак Ярослав Олександрович – доктор географічних наук, професор, академік УЕАН, завідувач кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності Луцького національного технічного університету.
Олійник Ярослав Богданович – доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Академії педагогічних наук, академік Академії наук вищої освіти України, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Павліха Наталія Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Позняк Степан Павлович – доктор географічних наук, професор, академік Академії вищої школи України, завідувач кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка.
Руденко Валерій Петрович – доктор географічних наук, професор, декан географічного факультету, завідувач кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Фесюк Василь Олександрович – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Шаблій Олег Іванович – доктор географічних наук, професор, академік Академії вищої школи України, завідувач кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка.
Шищенко Петро Григорович – доктор географічних наук, професор, член-кореспондент Академії педагогічних наук, професор кафедри географії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Андрейчук В'ячеслав – доктор габлітований (геолого-мінералогічні науки), професор Сілезького університету в Катовіце (Республіка Польща).
Красовський Костянтин Костянтинівич – доктор географічних наук, професор кафедри соціально-економічної географії і туризму, перший проректор Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна (Республіка Білорусь).
Рикала Анджей – доктор габлітований (географія), професор, директор Інституту соціально-економічної географії й організації простору Лодзького університету (Республіка Польща).
Сурд Василь – доктор габлітований (географія), професор, директор Центру з вивчення поселень та урбаністики Клузьського університету імені Бабеша-Бойяї (Республіка Румунія).
Хоїнські Адам – доктор габлітований (географія), професор, директор Інституту фізичної географії і формування природного середовища Познанського університету імені Адама Міцкевича (Республіка Польща).
Хохмут Зденко – доктор габлітований (фізична географія та геоecологія), професор кафедри географії Кошицького університету імені Йозефа Шафарика (Словацька Республіка).
Патійчук Віктор Олександрович – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (відповідальний секретар).

Рецензенти

Гукалова І. В., доктор географічних наук, провідний науковий співробітник (Інститут географії НАН України).
Ровенчак І. І., доктор географічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка).
Сухий П. О., доктор географічних наук, професор (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича).

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора чи кандидата наук з географії (див. додаток № 8 до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. № 1328).

Редактор і коректор: **В. Й. Лажнік**. Технічний редактор: **В. О. Патійчук**. Свідцтво про державну реєстрацію КВ № 19777-9577 ПП від 15.03.2013 р. Наклад 100 пр. **Зам. Адреса редакції:** 43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Тел. (0332)72-83-87. Ел. адреса: vnc_red@ukr.net. Засновник і видавець – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Обсяг **обл. вид. арк., ... ум.-друк. арк.** Свідцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України ДК № 4513 від 28.03.2013 р. Виготовлювач – Вежа-Друк (м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65). Свідцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України ДК № 4607 від 30.08.2013 р.

ЗМІСТ

**РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ТЕОРЕТИЧНА, ФІЗИЧНА
ТА КОНСТРУКТИВНА ГЕОГРАФІЯ**

Патійчук Віктор, Король Павло, Саванюк Софія

Специфіка застосування методу генералізації в регіональних дослідженнях
і картографії 3

Смочко Наталія

Теоретичні основи дослідження категорії «монорозвиток» у структурі
поняттєво-термінологічної системи «територіальна організація суспільства» 14

Бенедюк Валентина

Краєзнавчий принцип у процесі формування географічних компетентностей учнів 21

Карпюк Зоя, Фесюк Василь, Мороз Ірина

Природно-заповідний фонд м. Луцька: історія формування, функціональне призначення,
сучасний стан збереженості 25

Нетробчук Ірина, Силивонюк Катерина, Семенюк Олександр

Аналіз впливу автотранспорту на якість атмосферного повітря вулиць міста Луцька 37

Пасічник Михайло, Ільїна Ольга, Громик Оксана

Речовинний склад та особливості донних відкладів озера Охнич (Волинське Полісся) 43

Чижевська Лариса, Качаровський Роман, Шкарупелова Ірина

Ерозійні процеси в межах Волинської області: передумови прояву та закономірності
поширення на сучасному етапі 48

РОЗДІЛ II. ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

Карпюк Зоя, Шевчук Тетяна

Органічне сільське господарство в Україні: історичний та екологічний аспекти розвитку 56

Лажнік Володимир, Маковецька Лариса, Пугач Сергій

Особливості компонентної й територіальної структури транспортної системи
Волинської області 66

<i>Павловська Тетяна, Бенедюк Валентина, Лисюк Тетяна, Бакалейко Віта</i> Сучасні особливості розвитку видовищно-розважальних закладів міста Луцька	79
--	----

РОЗДІЛ III. РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ ТА ГЕОГРАФІЯ ТУРИЗМУ

<i>Нестерчук Інна</i> Гастрономічно-туристичне районування: планування, проектування туристично-рекреаційного простору	86
<i>Патійчук Віктор</i> Румунія як перспективний регіон міжнародного релігійно-туристичного обслуговування	92
<i>Мандрик Ірина, Фірчук Юлія</i> Регіональні особливості розвитку купально-пляжного туризму на Філіппінах	102
<i>Коцан Наталія, Мазурець Роман, Іжевська Вікторія</i> Проект туристичного маршруту до Польщі «Незвіданий край»	106
<i>Чернишова Таїсія</i> Аналіз природних рекреаційно-туристичних ресурсів Житомирщини для розвитку сільського туризму в регіоні	111
<i>Невєнченко Антоніна</i> Особливості розвитку пізнавального туризму в місті Коломия	117
<i>Слащук Андрій, Бернадська Галина</i> Суспільно-географічний аналіз чинників формування туристичної інфраструктури Рівненської області	124
<i>Патійчук Віктор, Саванюк Софія</i> Перспективні види туристично-рекреаційної діяльності у Волинській області	129
<i>Мельник Олег, Мельнійчук Михайло, Чижевська Лариса, Качаровський Роман</i> Природні ресурси Іваничівського району Волинської області як передумова розвитку туристсько-рекреаційної діяльності	142
<i>Мельнійчук Михайло, Зейко Віталій</i> Пропозиції з оптимізації розвитку молодіжного та дитячого туризму різним державним структурам Волинської області	149
Наші автори	156

РОЗДІЛ II

Економічна та соціальна географія

УДК 911.3:33(477):631.147:(091+502)

**Зоя Каршук,
Тетяна Шевчук**

Органічне сільське господарство в Україні: історичний та екологічний аспекти розвитку

Проведено дослідження органічного сільського господарства, що є альтернативою традиційному методу землекористування та виникло на фоні технологічних змін у виробництві сільськогосподарської продукції. З'ясовано історичні й екологічні передумови формування, сучасні показники стану, перспективи розвитку цього напрямку землекористування. Розкрито суттєві переваги органічного сільського господарства, що полягають у відновленні родючості ґрунтів, мінімізації негативного впливу на довкілля, виробництві біологічно повноцінних й екологічно безпечних продуктів харчування, створенні додаткових робочих місць у сільській місцевості, появі нових перспектив у формуванні експортного та продовольчого потенціалу країни. Показано просторове поширення органічного сільського господарства, обґрунтована доцільність широкого впровадження у сільськогосподарську практику. Під час роботи використовувалися методи історичного та еколого-географічного аналізу, картографічний, моделювання і статистичний методи.

Ключові слова: органічне сільське господарство, органічне виробництво, органічна продукція, органічний ринок, землекористування, родючість ґрунтів.

Постановка наукової проблеми та її значення. Органічне землеробство – це агровиробнича діяльність, у процесі якої не використовуються синтетичні мінеральні добрива, хімічні засоби захисту рослин, стимулятори росту, антибіотики, харчові домішки до кормів для відгодівлі тварин тощо. Ця система базується на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною, компостів, рослинних добрив, органічних відходів виробництва, механічному обробітку ґрунтів та біологічних засобах боротьби зі шкідниками для підвищення родючості, покращення структури ґрунтів, забезпечення повноцінного живлення рослин, боротьби з бур'янами та шкідниками. Органічне виробництво відіграє подвійну соціальну роль: забезпечує ринок якісною органічною продукцією з високою харчовою цінністю та сприяє покращенню стану агроландшафтів, відновленню довкілля. Крім того, позитивно впливає на розвиток сільської місцевості через створення додаткових робочих місць, появу нових перспектив для сільських об'єднаних територіальних громад, фермерських господарств. Органічний світовий ринок щорічно активно зростає. Значна частина органічної продукції України експортується: у 2016–2018 рр. були здійснені найбільші обсяги експорту органічної пшениці, кукурудзи, ячменю, вівса, жита, сої, люпину, гороху, льону, соняшника, ріпаку, гірчиці, чорниці, яблук, меду, волоських горіхів. Зростають обсяги експорту органічних напівфабрикатів і переробленої продукції: лущеного проса, спельти, пластівців, березового соку, яблучного концентрату. Актуальним є подальше вивчення органічного сільського господарства в Україні, бо цей напрям важливий у формуванні експортного та продовольчого потенціалу держави та має суттєве значення у покращенні стану довкілля.

© Каршук З., Шевчук Т., 2020

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Дослідження розвитку органічного сільськогосподарського виробництва проводять зарубіжні та українські вчені: М. Гжибовська, М. Грунда, Х. Вільер, М. Окада, Ж. Родейл, Р. Штайнер, В. І. Артиш, Н. М. Головаченко, Т. О. Зайчук, Т. О. Зінчук та ін. [18]. Аналізом основ розвитку органічного сільського господарства, вивченням міжнародного досвіду використання технологій органічного землеробства в Україні та проблем міжнародних і національних правових засад виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її сертифікації та стандартизації займалися О. І. Шкуратов, П. О. Стецишин, В. В. Рекуненко, В. В. Пиндус, М. І. Кобець, М. Сокол, О. А. Никитюк, Я. С. Сосницька [4; 5; 13–15; 17; 19], а з'ясуванням стану формування попиту на органічну продовольчу продукцію в Україні та проблемами розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції в державі, тенденціями зростання його ефективності – О. В. Рудницька, О. Шубравська, О. І. Шкуратов, В. А. Чудовська, А. В. Вдовиченко [10; 16; 18; 20]. Проте чимало питань, пов'язаних із розвитком органічного сільського господарства та ринку органічної продукції в Україні, ще потребують подальших досліджень.

Формулювання мети та завдань статті. Метою й завданнями статті є з'ясування історичних та екологічних передумов формування й просторових відмінностей поширення органічного сільського господарства в Україні, аналіз сучасних показників стану та перспектив розвитку цього напрямку землекористування.

Матеріали й методи дослідження. У дослідженні використовувалися наукові, картографічні, статистичні матеріали Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Департаменту аграрної політики та сільського господарства України, Федерації органічного руху в Україні, Дослідного Інституту органічного сільського господарства (FiBL). Під час роботи застосовувалися методи історичного та еколого-географічного аналізу, моделювання, а також картографічний і статистичний методи.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В аграрному секторі України через ерозійні процеси, меліоративне втручання, зменшення вмісту гумусу й нагромадження у ґрунтах великої кількості шкідливих хімічних речовин, мінералів, отрутохімікатів для боротьби із шкідниками, бур'янами та хворобами рослин, на значних площах сільськогосподарських угідь досягнуто меж екологічної збалансованості ґрунтових екосистем та агрофітоценозів. Необхідністю є застосування ефективніших методів господарювання.

Альтернативних технологій сільськогосподарського виробництва, спрямованих на поліпшення структури й відтворення природної родючості ґрунтів, виробництва екологічно безпечних продуктів харчування та покращення стану довкілля, було запропоновано кілька. У 20-х рр. XIX ст. Р. Штейнером (Австрія), який вважав, що людина повинна жити в гармонії з довкіллям та підтримувати природний баланс у веденні господарства, мінімізувавши обробіток ґрунту (проводиться спусування, безвідвальна оранка та дискування), розпочате *біодинамічне сільськогосподарське виробництво* (Biodynamic Agriculture). Лемер-Буше (Франція) запропонував *біоактивне міні-землеробство* (Biointensive Mini-Farming) – систему ведення господарства, що забезпечує біологічну активність ґрунтів та живих організмів (при його веденні рекомендовані рослинні інсектициди: піретрум, ротенон, нікотин). Засновниками концепції *екологічного землеробства* (Ecological Farming), як однієї з форм ведення сільського господарства та прояву органічного виробництва, були М. Фукуока та філософ Мокіші Окада (1882–1955 рр.) (Японія), які вважали, що результатом ведення органічного землеробства повинні бути продукти харчування, які б підтримували та покращували здоров'я людей, та стабілізація біологічної рівноваги в природі, це господарювання повинно бути екологічно безпечним [18]. *ЕМ-технології* (Effective Mikroorganism Technologies), засновані на використанні змішаних культур корисних мікроорганізмів, що будуть осередками росту для швидкого розмноження корисної мікрофлори у ґрунті й сприятимуть посиленому росту рослин і тварин, культивував у Японії Теруо Хіга. Напрямок *маловитратного сталого землеробства* (LISA – Low Input Sustainable Agriculture) ґрунтується на двох основних принципах: створенні у верхньому шарі ґрунту сприятливих умов для проростання насіння й розвитку рослин на початкових етапах вегетації та формуванні структури нижніх шарів ґрунту, що максимально забезпечить реалізацію його потенціалу для розвитку кореневої системи рослин і формування ефективного врожаю. В основі цього методу лежить відмова від інтенсивного механічного обробітку земель і застосування прямого посіву зі

збереженням на поверхні ґрунту поживних залишків. Концептуальним підґрунтям *органіко-біологічного сільськогосподарського виробництва* Х. Міллера (Швейцарія) і Г. Руша (Австрія) стала ідея, що сільськогосподарське виробництво повинно нагадувати природну екосистему та ґрунтуватися на принципах балансу поживних речовин [18].

Органічне сільськогосподарське виробництво теж з'явилося як один із альтернативних напрямів землекористування. У різних країнах існують деякі термінологічні відмінності при визначенні цього поняття. В англійських країнах Європейського Союзу (ЄС) офіційно прийнятий термін «органічне землеробство» (*Organic Farming*), у Франції, Італії, Португалії та країнах Бенілюксу еквівалентним терміном є «біологічне землеробство» (*Biological Farming*), у Данії, Німеччині, іспаномовних країнах – «екологічне землеробство» (*Ecological Farming*).

Органічне виробництво (*Organic Farming*) почало розвиватися з першої половини ХХ ст. на фоні технологічних змін у виробництві сільськогосподарської продукції (хімізації сільського господарства). Хоча фактично свій початок бере ще 12 тис. р. тому, коли не було ні відповідних термінів, ні відповідних знань, проте воно відповідало основним принципам ведення органічного землеробства: при вирощуванні сільськогосподарських культур не використовувалися штучні добрива, пестициди, гормони й антибіотики. Розробки теорії про те, як нові досягнення у науці можуть бути використані у сільському господарстві з метою усунення побічних ефектів від використання штучних добрив, отрутохімікатів, зберігаючи при цьому високі показники, розпочалися науковцями в кінці 1800-х – на початку 1900-х рр. Із зародженням ідеї органічного виробництва, з'явилися перші наукові роботи, у т. ч. були опубліковані результати наукових досліджень, що обґрунтовували переваги органічного землеробства. У 1925 р. були опубліковані лекції Рудольфа Штайнера із біодинамічного сільського господарства (раніше, у 1924 р. він провів перший курс органічного сільського господарства для більше як ста фермерів у місті Кобежице (Kobierzyce) у Польщі). Його вчення, яке більшою мірою ґрунтувалося на духовних і філософських міркуваннях, ніж на наукових, стало ранньою версією «органічного землеробства». У першій половині ХХ ст. з'явилися перші наукові роботи, що стосувалися негативного впливу хімізації рослинництва на здоров'я людей. У 1940 р. у книзі науковця Оксфордського університету лорда Вальтера Нортборна «Дбайте про землю» вперше було використано термін «органічний». Автор вважав, що кожна ферма має бути єдиним організмом із збалансованим і повноцінним життям, де живі істоти та рослини повинні перебувати в гармонії між собою [1; 13]. Одним із впливових носіїв нових ідей став Жероми Ірвін Родейл у США. Він був одним із перших, хто популяризував термін «органічне сільське господарство». Ним у 1942 р. був заснований журнал «Органічне землеробство й садівництво», на сторінках якого викладалася філософія органічного сільського господарства [13]. У 1943 р. у виданні леді Єви Бальфур «Жива земля» були опубліковані дослідження (ініційовані авторкою у 1939 р. поблизу містечка Хафлі у графстві Суффолк, Велика Британія), де порівнювалися результати за допомогою господарювання органічним та традиційним методами (на двох сусідніх фермах були задіяні два протилежні напрями виробництва, результати діяльності яких ретельно відслідковували, перевіряли та порівнювали). Цей перший експеримент та вихід у світ книги стали поштовхом після Другої світової війни до створення у Великій Британії компанії Soil Association – пропагандистської групи органічного руху на чолі з британським ботаніком А. Говардом. У цьому ж році була опублікована книга «Сільськогосподарський заповіт» сера Альберта Говарда, який вважається «батьком» органічного сільського господарства, бо він став першим, хто використав наукові знання для обґрунтування переваг органічного землеробства. У творі викладена концепція, названа автором «Закон Повернення». А. Говард був переконаним, що натуральні методи господарювання мають перевагу над методами, які пропонувала тогочасна наука про сільське господарство, працюючи тривалий час (1905–1924 рр.) радником із сільського господарства в Індії [2].

Активізувався розвиток органічного руху у 60–70-х рр. ХХ ст., коли світова спільнота почала активно приділяти увагу проблемі збереження довкілля, пошуку засобів піклування про його стан. У цей час засновано кілька організацій з органічного сільського господарства: у 1972 р. у Франції – Міжнародну федерацію органічного руху (IFOAM) (об'єднує 800 організацій із 120 країн світу), основне завдання діяльності якої – поширення інформації про принципи та практику ведення органічного сільського господарства; у 1973 р. у Швейцарії – Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL) – один із провідних світових науково-дослідних та інформаційних

центрів у сфері органічного сільського господарства, що забезпечує швидку передачу знань від наукових досліджень до консультативної роботи та сільськогосподарської практики.

У 80–90-х рр. років ХХ ст. популярність екологічних ідей продовжує зростати, відбувається формування ринку органічних продуктів та розробляються системи його державного регулювання, збільшується кількість ековиробників, з'являються магазини органічної продукції, створюються національні стандарти й системи сертифікації органічних підприємств. У 1980 р. IFOAM сформулювані перші «Базові стандарти IFOAM щодо органічного виробництва й переробки», які постійно вдосконалюються й широко визнані у світі. На сьогодні IFOAM має власну програму добровільної міжнародної акредитації організацій, які займаються органічною сертифікацією. Акредитація, побудована на базових стандартах IFOAM, проводиться заснованим Федерацією міжнародним органом акредитації IOAS. У 1981 р. було засноване Об'єднання Швейцарських організацій органічного сільського господарства (Bio Suisse) й розпочалася сучасна ера органічного сільського господарства. У цей же рік були розроблені перші загальноприйняті методи ведення органічного сільського господарства у Швейцарії. У 1989 р. заснована провідна світова виставка органічних продуктів BioFach, яка щороку проводиться у м. Нюрнберг у Німеччині (у 2014 р., коли був своєрідний ювілей виставки – 25 років із дня заснування, серед 2236 експонатів, що представляли харчову та косметичну галузі з 76 країн світу, був представлений перший український павільйон). У 1991 р. з'явилася постанова ЄС про органічне виробництво (Постанова ЄС 2092/91). Із 2007 р. в Європейському Союзі державне регулювання у сфері органічної продукції здійснюється за допомогою Директиви ЄС № 834/2007, яка, зокрема, визначає загальні рамки та принципи органічного сільського господарства, вимоги до процесу виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та виготовлення харчових продуктів, ознаки й маркування органічної продукції; систему інспекції/контролю органічної продукції, у т. ч. під час її експорту в країни ЄС (сертифікація органічної продукції в Україні найчастіше проводиться саме відповідно до цього стандарту). У 2000 р. були затверджені японські сільськогосподарські стандарти (JAS) для органічних рослин й органічних перероблених продуктів харчування рослинного походження, а з 2005 р. – для органічних продуктів тваринництва, органічних перероблених продуктів харчування тваринного походження й органічних кормів, відповідно до яких проводиться сертифікація для виробників, які орієнтуються на органічний японський ринок. Із 2002 р. загальні правила сертифікації органічної продукції National Organic Program (NOP) були прийняті у США (до 2002 р. кожен штат мав власне законодавство, що стосувалося виробництва органічної продукції та його реалізації. Загальні правила сертифікації органічної продукції були запроваджені з метою забезпечення її відповідності єдиним стандартам). Наразі найбільше аспектів органічного землеробства регулюється урядами США та ЄС. У 2012 р. між ЄС та США був укладений договір про об'єднання зусиль, спрямованих на стимулювання розвитку органічного виробництва, захисту органічних стандартів та полегшення процедури імпорту/експорту органічної продукції. Згідно з регулюванням, яке вступило в силу, ЄС і США визнають рівнозначними Стандарти ЄС з органічного виробництва та Національну програму НОП США. Відтак, продукція, яка була сертифікована як органічна в країнах ЄС чи в США, може бути продана з цим статусом в обох регіонах без проходження додаткової сертифікації (з деякими винятками). З 2018 р. прийнятий новий Регламент Ради ЄС 2018/848, який набрав чинності 17.06.2018 р. та буде введений у дію 1.01.2021 р. [2].

На сьогодні розвитку органічного виробництва у світі, проведенню досліджень, передачі знань у сільськогосподарську практику через консультаційну роботу, тренінгові курси, експертні звіти, статистичні щорічники (останні глобальні дані про органічне землеробство у світі опубліковано 13.02.2019 р.), поширення інформації із задіянням широкого спектру засобів комунікації (щомісячний журнал Bioaktuell, технологічні буклети, довідники, відео, інтернет-ресурси: веб-сайт www.bioaktuell.ch) сприяють IFOAM, FiBL, Міжнародне товариство досліджень у галузі органічного сільського господарства ISOFAR та ін.

Результатом органічного виробництва є органічна продукція. До органічної продукції відноситься цілий спектр товарів, серед яких: косметика, одяг, меблі, предмети інтер'єру, засоби гігієни, органічна побутова хімія, дитячі іграшки тощо [11]. Основним сегментом світового ринку органічної продукції є виробництво екологічно чистих продуктів харчування. У зв'язку з цим постійно зростає роль такої системи ведення землеробства, як органічне землеробство. Згідно зі

світовими стандартами, органічним вважається землеробство, в якому не використовуються хімікати, яке передбачає мінімальну оранку ґрунту й не застосовує генетично модифікованих організмів. Відповідно до законодавства ЄС (Директива ЄС № 834/2007 від 28.06.2007 р. «Про органічне виробництво та маркування органічних продуктів») органічне господарство – це цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, що поєднує кращі практики з позицій охорони навколишнього природного середовища, рівня збереження біологічного різноманіття, природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання тварин, і метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виробленим із використанням речовин і процесів природного походження [13]. Згідно останніх даних Дослідного інституту органічного сільського господарства (FiBL), станом на 2017 р. 181 країна світу займається виробництвом органічної сільськогосподарської продукції на площі 69,8 млн га, включаючи землі перехідного періоду [12].

В Україні FiBL працює з 2004 р. З 2005 р. розпочатий міжнародний проект «Органічна сертифікація та розвиток органічного ринку в Україні» за підтримки Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO), загальна мета якого – сприяння зростанню українського органічного сектору та його інтеграції у світову торгівлю, сприяння розвитку сільських місцевостей шляхом надання неупередженого доступу до нових ринкових можливостей. Упродовж 2012–2018 рр. впроваджувався проект «Розвиток органічного ринку в Україні». Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують постійне щорічне зростання загальної площі органічних сільськогосподарських угідь та сертифікованих органічних господарств в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості операторів та площі сільськогосподарських земель (органічних і перехідного періоду) в Україні за період 2002–2017 рр.*

Рік	Загальна кількість операторів	Загальна площа сільськогосподарських земель (органічних і перехідного періоду), га	Рік	Загальна кількість операторів	Загальна площа сільськогосподарських земель (органічних і перехідного періоду), га
2002	31	164 449	2010	142	270 226
2003	69	239 542	2011	155	270 320
2004	70	240 000	2012	164	272 850
2005	72	241 980	2013	175	293 400
2006	80	242 034	2014	182	400 764
2007	92	249 872	2015	210	410 550
2008	118	269 984	2016	360	411 200
2009	121	270 193	2017	375	420 000

* Складено за: [6].

У 2018 р. прийнято Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (№ 2496-VIII від 10.07.2018 р.), який визначає правові й економічні основи виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції й сировини в державі та спрямований на забезпечення належного функціонування ринку органічної продукції та сировини, а також на гарантування впевненості споживачів у продуктах і сировині, маркованих як органічні. В Законі визначено поняття органічного виробництва як сертифікованої діяльності, пов'язаної з виробництвом сільськогосподарської продукції (у т. ч. всі стадії технологічного процесу, а саме первинного виробництва (включаючи збирання), підготовки, обробки, змішування та пов'язані з цим процедури наповнення, пакування, переробки, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться з дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [3].

Станом на 2018 р., за даними Міністерства аграрної політики та продовольства, на органічному ринку України діє 504 оператори, у т. ч. 304 сільгоспвиробники, частка органічних земель від загальної площі сільськогосподарських земель складає 0,89 %. Україна займає перше місце у Східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур: під вирощуванням зернових

зайнято майже половину сертифікованих органічних земель – 48,1 % (7-ме місце серед основних країн-виробників органічних зернових), під олійними культурами – понад 16 % таких угідь (5-те місце у світі), 4,6 % зайнято бобовими (7-ме місце), 2 % – овочами (10-те місце), під фруктами зайнято 0,6 % площ, під виноградом – 0,1 %. У державі сертифіковано 570 тис. га дикоросів. Український експорт органічної пшениці у 2018 р. склав 80 тис. т, кукурудзи – 74 тис. т, сої – 17 тис. т, ячменю – 12 тис. т, соняшнику – 12 тис. т, пшениці спельти – 8 тис. т, яблук/концентрату – 5 тис. т, пшона/проса – 4 тис. т, ріпаку – 4 тис. т, чорниці (замороженої) – 4 тис. т тощо. Загалом експортується близько 80 % органічної продукції, виробленої в Україні [6; 8; 9].

Органічне сільськогосподарське виробництво має свої регіональні особливості. Більшість органічних господарств зосереджено в Одеській, Київській, Херсонській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській і Житомирській областях (рис. 1). Українські сертифіковані органічні господарства зазвичай мають вузьку спеціалізацію й невеликі площі. На українському ринку органіки рослинницька продукція переважає над тваринницькою у співвідношенні 73 до 27 % [14].

Суттєва перевага органічного напряму господарювання в тому, що воно сприяє покращенню стану довкілля. Це система, що ґрунтується на управлінні виробництвом, що враховує потенційний згубний вплив на навколишнє середовище й людину таких синтетичних добавок, як мінеральні добрива, пестициди, ГМО тощо. Всі ці методи підлягають заміні в органічному сільському господарстві на особливі методи, які зберігають і підвищують родючість ґрунту, запобігають розмноженню шкідників і зростанню захворювань. Органічне сільське господарство (ОСГ) дає змогу в перспективі узгодити й гармонізувати екологічні, економічні та соціальні цілі в аграрному секторі економіки. Концепція органічного сільського господарства полягає в тому, щоб, спираючись на екологічні процеси, біорізноманіття, поєднати в собі традиції та досягнення науки на благо довкілля й покращення якості життя людей [18]. Існують певні технологічні відмінності в організації органічного й традиційного сільськогосподарського виробництва. У сівозміні органічного сільського господарства повинно бути 20–25 % культур, які відновлюють ґрунт та накопичують поживні речовини: соя, горох, люпин, вівсяно-горохова суміш, вика, еспарцет, а також багаторічні бобові трави (люцерна, конюшина), частка зернових культур у структурі зернових площ – не менше, ніж 50 %; сівозміна традиційного – це польова (зернові культури, картопля й технічні культури з кормовими), кормова (просапні, трав'яно-пропашні, зернопропашні та плодозмінні; використовуються багаторічні трави тривалого використання), спеціальна (овочеві, овочекормові, ґрунтозахисні; використовуються овочеві культури, багаторічні трави), кукурудза – кукурудзяно-соеві боби – кукурудза). Практика обробітку ґрунту в органічному землекористуванні – це застосування широкозахватних важких дискових борін, плоскорізів, культиваторів, які дають змогу обробляти ґрунти на глибину 5–6 см без перевертання пласта, в осінній період основний обробіток ґрунту проводиться без оранки; при традиційному господарюванні практикується оранка з обертанням скиби, безполіцевий обробіток ґрунту (без обертання скиби за рахунок глибокого рихлення та збереження подрібнених рослинних решток на поверхні поля), мінімальний (розпушування на глибину близько 8 см, вирівнювання й часткове перемішування оброблюваного шару та залишення наявних рослинних решток), нульовий – сівба в необроблений ґрунт. Щодо використання добрив, то в органічному господарюванні використовуються органічні речовини: гній, компост, органічні залишки; в традиційному – хімічні добрива, генетично модифіковані організми, пестициди, регулятори росту тощо. Рівень забрудненості території впливає на можливість здійснення господарювання при органічному землекористуванні – воно заборонене в зонах із різним рівнем забруднення довкілля, необхідне забезпечення ізоляції від забруднених територій природними бар'єрами; традиційне господарювання ведеться на будь-яких територіях, придатних для ведення сільського господарства, незалежно від рівня забруднення довкілля. При органічному господарюванні умови утримання тварин відповідають природним умовам їх існування, при традиційному застосовується стійлове утримання. У боротьбі з хворобами та шкідниками в органічному сільському господарстві використовуються різноманітні взаємозалежні форми життя, селекції культур, сівозміни, сидерати, регулювання зрошування, обробітку ґрунту, застосовуються біологічні препарати, при традиційному – хімічні засоби захисту та стимулятори росту рослин, отрутохімікати, антибіотики, кормові добавки для тварин тощо [18].

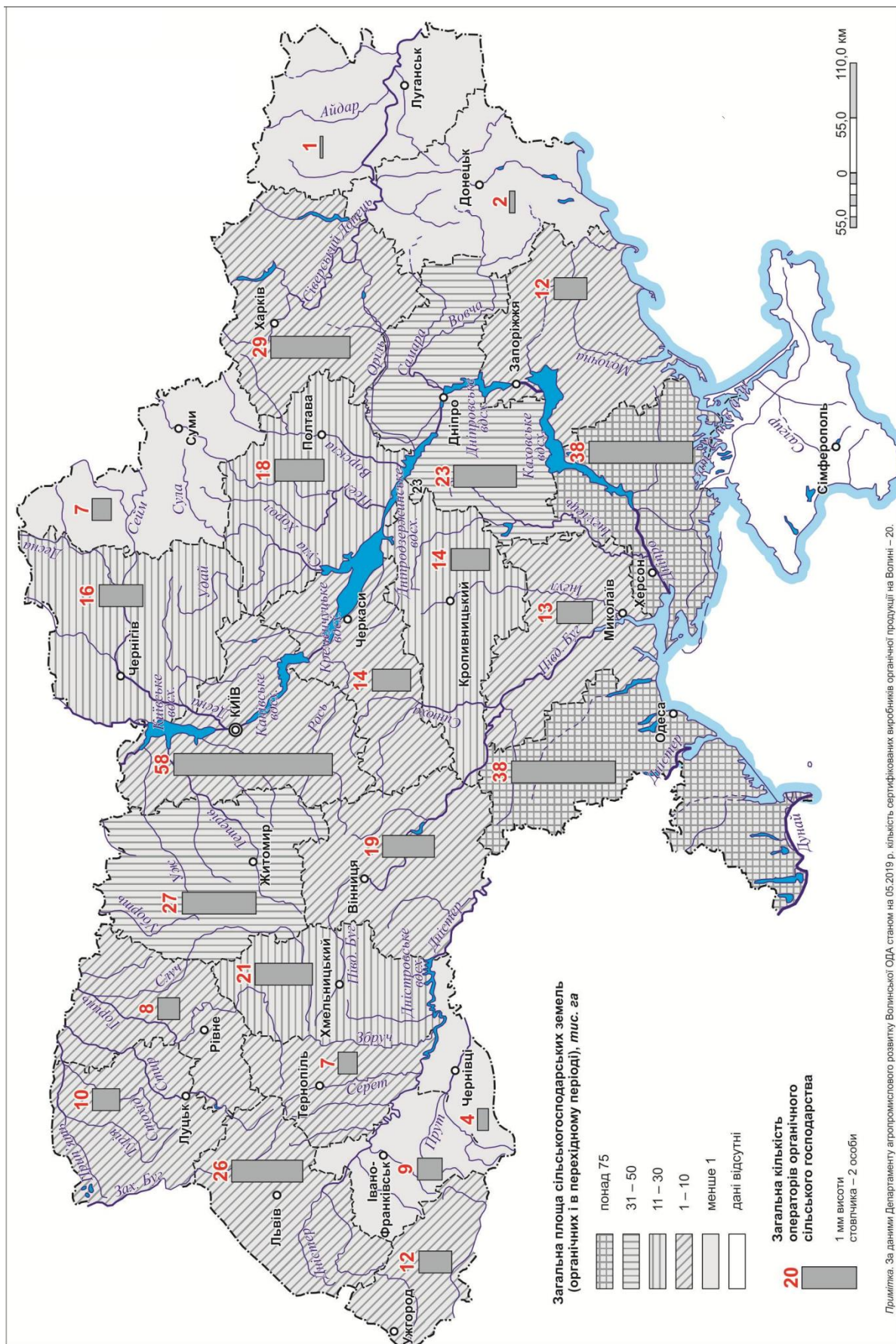

Рис. 1. Загальна кількість операторів і площа сільськогосподарських (органічних і перехідного періоду) земель в областях України станом на 31.12.2018 р. (складено за [7])

Технологічні методи ведення органічного сільського господарства сприяють відновленню природної родючості ґрунтів, підвищенню якості сільськогосподарських угідь, зменшенню шкідливих викидів, скороченню застосування штучних засобів хімізації та витрат невідновлюваних енергетичних ресурсів, що забезпечує позитивний вплив на довкілля й загалом екологічну ситуацію в державі. Тому є об'єктивна необхідність розвитку та впровадження органічного виробництва сільськогосподарської продукції [18].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Протягом усього циклу виробництва продукції органічного сільського господарства обов'язковим є дотримання низки вимог, які в підсумку сприяють сталому соціально-економічному розвитку сільськогосподарського виробництва з метою задоволення суспільних потреб сучасників та майбутніх поколінь. Впровадження органічного сільського господарства в Україні сприяє відтворенню родючості ґрунтів та збереженню навколишнього середовища, розвитку сільських територій та зростанню рівня життя сільських мешканців, підвищення ефективності та прибутковості сільськогосподарського виробництва, забезпеченню споживчого ринку здоровою якісною продукцією, зміцненню експортного потенціалу держави, поліпшенню загального добробуту мешканців країни. Незважаючи на стримуючі чинники: високу вартість, довготривалий термін переходу до органічного землеробства, неналежний рівень інноваційної активності аграрних виробників, несформовану інфраструктуру ринку органічної продукції, дуже низький рівень державної фінансової підтримки органічних виробників, у найближчій перспективі потрібно активно популяризувати органічне землеробство, сприяти підвищенню екологічної свідомості агровиробників, розширювати внутрішній ринок органічної продукції, вивчати досвід західних операторів органічного сільського господарства, покращувати національну систему сертифікації органічних господарств.

Джерела та література

1. Гуменюк Г. Д. Органічне виробництво в світі – історія розвитку та сучасний стан (огляд) / Г. Д. Гуменюк, О. В. Баджурак, О. К. Ляшенко // Біоресурси і природокористування. – 2010. – Т. 2. – № 3/4. – С. 56–62.
2. Етапи розвитку органічного руху в світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://organicinfo.ua/etapy_razvitiya_organicheskogo_dvizheniya_v_mire.html
3. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>
4. Кобець М. І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку. Досвід використання технологій органічного землеробства в Україні / М. І. Кобець // Проект «Аграрна політика людського розвитку». – Київ, 2004. – 22 с.
5. Никитюк О. А. Сертифікація і стандартизація продукції органічного землеробства / О. А. Никитюк // Агроекологічний журнал. – 2009. – № 2. – С. 26–31.
6. Органік в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>
7. Органічна карта України: дані оперативного моніторингу про основні показники органічного сільського господарства від 19 органів органічної сертифікації, які працюють в Україні, Офісу підтримки реформ при Міністерстві аграрної політики та продовольства України та міжнародного органу сертифікації «Органік Стандарт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://organicinfo.ua/shared/promo/60/3/Organic%20map%20of%20Ukraine_UA.jpg
8. Органічне без меж. Європейський досвід для полтавських аграріїв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://poltava.to/project/5486/>
9. Органічне виробництво в Україні: реалії та перспективи / Міністерство аграрної політики та продовольства України. Департамент продовольства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/TarasKutoviy/ss-72695482>
10. Рудницька О. В. Формування попиту на органічну продовольчу продукцію в Україні : аналіз і перспективи / О. В. Рудницька // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 116–120.
11. Світ органічного сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://shop.fibl.org/CHde/mwdownloads/download/link/id/1202/?ref=1>
12. Світове органічне сільське господарство. Статистика та нові тенденції 2018 / Хельга Вімер, Джулія Лерноуд (ред.) // Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL), м. Фрік,

- Швейцарія, Міжнародна федерація органічних сільськогосподарських рухів – Органік Інтернешил (IFOAM – Organic International), м. Бонн, Німеччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2018.html>
13. Сокол М. Правові засади виробництва органічної сільськогосподарської продукції / М. Сокол // Історико-правовий часопис. – 2017. – № 2. – С. 79–84.
 14. Сосницька Я. Органічне сільське господарство та його розвиток в Україні: суспільно-географічні аспекти / Я. Сосницька, Ю. Суровцова, О. Цуз // Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Географічні науки. – 2016. – № 14 (339). – С. 68–72.
 15. Стецишин П. О. Основи органічного виробництва / П. О. Стецишин, В. В. Рекуненко, В. В. Пиндус. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 520 с.
 16. Чудовська В. А. Напрями підвищення еколого-економічної ефективності виробництва органічної сільськогосподарської продукції / В. А. Чудовська // Збалансоване природокористування. – 2013. – № 4. – С. 75–81.
 17. Чудовська В. А. Сертифікація виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні / В. А. Чудовська // Teoretyczne i praktyczne innowacje naukowe : zbiór raportów naukowych (Polska, Kraków, 29–31 stycznia 2013 r.) – Kraków : Diamond trading tour, 2013. – S. 152–154.
 18. Шкуратов О. І. Органічне сільське господарство: еколого-економічні імперативи розвитку: монографія / О. І. Шкуратов, В. А. Чудовська, А. В. Вдовиченко. – К. : ТОВ «ДІА», 2015. – 248 с.
 19. Шкуратов О. І. Сутність органічного сільського господарства: концептуальний підхід / О. І. Шкуратов // Збалансоване природокористування. – 2013. – № 4. – С. 68–71.
 20. Шубравська О. Ринок органічної продукції та перспективи його розвитку в Україні / О. Шубравська // Економіка України. – 2008. – № 1. – С. 53–61.

References

1. Humeniuk H. D. Orhanichne vyrobnytstvo v sviti – istoriia rozvytku ta suchasnyi stan (ohliad) / H. D. Humeniuk, O. V. Badzhurak, O. K. Liashenko // Bioresursy i pryrodokorystuvannia. – 2010. – Т. 2. – № 3/4. – С. 56–62.
2. Etapy rozvytku orhanichnoho rukhu v sviti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://organicinfo.ua/etapy_razvitiya_organicheskogo_dvizheniya_v_mire.html
3. Zakon Ukrainy «Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannia orhanichnoi produktsii» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>
4. Kobets M. I. Orhanichne zemlerobstvo v konteksti staloho rozvytku. Dosvid vykorystannia tekhnolohii orhanichnoho zemlerobstva v Ukraini / M. I. Kobets // Proekt «Ahrarna polityka liudskoho rozvytku». – Kyiv, 2004. – 22 s.
5. Nykytiuk O. A. Sertyfikatsiia i standartyzatsiia produktsii orhanichnoho zemlerobstva / O. A. Nykytiuk // Ahroekolohichniy zhurnal. – 2009. – № 2. – S. 26–31.
6. Orhanik v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>
7. Orhanichna karta Ukrainy: dani operatyvnoho monitorynhu pro osnovni pokaznyky orhanichnoho silskoho hospodarstva vid 19 orhaniv orhanichnoi sertyfikatsii, yaki pratsuiut v Ukraini, Ofisu pidtrymky reform pry Ministerstvi ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy ta mizhnarodnoho orhanu sertyfikatsii «Orhanik Standart» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://organicinfo.ua/shared/promo/60/3/Organic%20map%20of%20Ukraine_UA.jpg
8. Orhanichne bez mezh. Yevropeyskyi dosvid dlia poltavskykh ahrariiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://poltava.to/project/5486/>
9. Orhanichne vyrobnytstvo v Ukraini: realii ta perspektyvy / Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Departament prodovolstva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.slideshare.net/TarasKutoviy/ss-72695482>
10. Rudnytska O. V. Formuvannia popytu na orhanichnu prodovolchu produktsiiu v Ukraini : analiz i perspektyvy / O. V. Rudnytska // Ekonomika APK. – 2005. – № 10. – S. 116–120.
11. Svit orhanichnoho silskoho hospodarstva [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://shop.fibl.org/CHde/mwdownloads/download/link/id/1202/?ref=1>
12. Svitove orhanichne silske hospodarstvo. Statystyka ta novi tendentsii 2018 / Khelha Vimer, Dzhuliia Lernoud (red.) // Doslidnyi instytut orhanichnoho silskoho hospodarstva (FiBL), м. Фрик, Швейцарія, Міжнародна федерація органічних сільськогосподарських рухів – Органік Інтернешил (IFOAM –

- Organik International), m. Bonn, Nimechchyna [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2018.html>
13. Sokol M. Pravovi zasady vyrobnytstva orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii / M. Sokol // Istoryko-pravovi chasopys. – 2017. – № 2. – S. 79–84.
 14. Sosnytska Ya. Orhanichne silske gospodarstvo ta yoho rozvytok v Ukraini: suspilno-heohrafichni aspekty / Ya. Sosnytska, Yu. Surovtsova, O. Tsuz // Nauk. visn. Skhidnoievrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Seriia : Heohrafichni nauky. – 2016. – № 14 (339). – S. 68–72.
 15. Stetsyshyn P. O. Osnovy orhanichnoho vyrobnytstva / P. O. Stetsyshyn, V. V. Rekunenko, V. V. Pyndus. – Vinnytsia : Nova knyha, 2008. – 520 s.
 16. Chudovska V. A. Napriamy pidvyshchennia ekoloheo-ekonomichnoi efektyvnosti vyrobnytstva orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii / V. A. Chudovska // Zbalansovane pryrodokorystuvannia. – 2013. – № 4. – S. 75–81.
 17. Chudovska V. A. Sertyfikatsiia vyrobnytstva orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii v Ukraini / V. A. Chudovska // Teoretyczne i praktyczne innowacje naukowe : zbiór raportów naukowych (Polska, Kraków, 29–31 stycznia 2013 r.) – Kraków : Diamond trading tour, 2013. – S. 152–154.
 18. Shkuratov O. I. Orhanichne silske gospodarstvo: ekoloheo-ekonomichni imperatyvy rozvytku : monohrafiia / O. I. Shkuratov, V. A. Chudovska, A. V. Vdovychenko. – K. : TOV «DIA», 2015. – 248 s.
 19. Shkuratov O. I. Sutnist orhanichnoho silskoho gospodarstva: kontseptualnyi pidkhid / O. I. Shkuratov // Zbalansovane pryrodokorystuvannia. – 2013. – № 4. – S. 68–71.
 20. Shubravska O. Rynok orhanichnoi produktsii ta perspektyvy yoho rozvytku v Ukraini / O. Shubravska // Ekonomika Ukrainy. – 2008. – № 1. – S. 53–61.

Карпюк Зоя, Шевчук Татьяна. Органическое сельское хозяйство в Украине: исторический и экологический аспекты развития. Проведены исследования органического сельского хозяйства, существующей альтернативы традиционному методу землепользования, которое возникло на фоне технологических изменений в производстве сельскохозяйственной продукции. Выявлены исторические и экологические предпосылки формирования, современные показатели состояния и перспективы развития этого направления землепользования. Раскрыты существенные преимущества органического сельского хозяйства, которые заключаются в восстановлении плодородия почв, минимизации негативного влияния на окружающую среду, производстве биологически полноценных и экологически безопасных продуктов питания, создании дополнительных рабочих мест в сельской местности, появлении новых перспектив в формировании экспортного и продовольственного потенциала страны. Показана распространенность органического сельского хозяйства, обоснована целесообразность широкого внедрения в сельскохозяйственную практику. В работе использовались методы исторического и эколого-географического анализа, моделирования, картографического и статистического методы.

Ключевые слова: органическое сельское хозяйство, органическое производство, органическая продукция, органический рынок, землепользование, плодородие почв.

Karpiuk Zoia, Shevchuk Tetiana. Organic Agriculture in Ukraine: Historical and Ecological Aspects of Development. The research of the organic agriculture, which is an alternative to traditional way of land usage and arose on the background of technological changes in the development of agricultural products, was conducted. Historical and ecological prerequisites of forming, modern indicators of state, and prospects for the development of this land use direction are found out. Significant advantages of organic agriculture are revealed, which are the recovery of soil fertility, the minimization of harmful influence on the environment, production of biologically complete and ecologically safe food, creation of additional working places in the countryside, appearance of new perspectives in the forming of the country's export and food potential. Spatial distribution of organic agriculture is shown, expediency of wide implementation in agricultural practice is justified. Method of historical and eco-geographical analysis, cartographical method, modeling and statistical methods have been used during the study.

Key words: organic agriculture, organic production, organic products, organic market, land usage, soil fertility.

Стаття надійшла до редколегії
15.01.2020 р.

Наші автори

- Бакалейко Віта Анатоліївна** – студентка географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Бенедюк Валентина Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Бернадська Галина Олександрівна** – аспірант кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Громик Оксана Миколаївна** – кандидат географічних наук, старший викладач кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Єрчко Ірина Володимирівна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Зейко Віталій Олегович** – здобувач Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Іжевська Вікторія Олегівна** – студентка факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Ільїна Ольга Вікторівна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Карпюк Зоя Костянтинівна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Качаровський Роман Євгенович** – інженер II категорії навчальної лабораторії краєзнавчих атласів кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Король Павло Пилипович** – кандидат географічних наук, доцент кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Коцан Наталія Несторівна** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Лажник Володимир Йосипович** – кандидат географічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Лисюк Тетяна Василівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Мазурець Роман Русланович** – кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та рекреації Київського національного торговельно-економічного університету.
- Маковецька Лариса Олексіївна** – кандидат географічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Мандрик Ірина Петрівна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Мельник Олег Володимирович** – лаборант кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Мельничук Михайло Михайлович** – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Мороз Ірина Анатоліївна** – кандидат хімічних наук доцент, кафедри матеріалознавства Луцького національного технічного університету.
- Нєвенченко Антоніна Ігорівна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму Інституту природничих наук та туризму Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

-
- Нестерчук Інна Костянтинівна** – кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму Житомирського національного агроекологічного університету.
- Нетробчук Ірина Марківна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Павловська Тетяна Сергіївна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Пасічник Михайло Петрович** – аспірант кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Патійчук Віктор Олексійович** – кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Пугач Сергій Олександрович** – кандидат географічних наук, доцент, докторант кафедри економічної та соціальної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Саванюк Софія Анатоліївна** – студентка географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Семенюк Олександр Іванович** – студент географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Силівонюк Катерина Андріївна** – студентка географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Слащук Андрій Миколайович** – кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, директор Навчально-наукового центру післядипломної освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Смочко Наталія Михайлівна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму і географії Мукачівського державного університету.
- Фесюк Василь Олександрович** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Фірчук Юлія Олегівна** – студентка факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Чернишова Таїсія Миколаївна** – викладач кафедри туризму Житомирського національного агроекологічного університету.
- Чижевська Лариса Тарасівна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Шевчук Тетяна В'ячеславівна** – студентка географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
- Шкарупелова Ірина Олександрівна** – студентка географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

ІНФОРМАЦІЯ

Редколегія серії «Географічні науки» повідомляє, що автори статей несуть усю повноту відповідальності за результати свого дослідження, статистичні та інші дані, які вони відображають у своїй публікації, а також увесь зміст статті та за сам факт їх оприлюднення. Редколегія вісника не несе ніякої відповідальності перед авторами та третіми особами за можливий збиток, зумовлений публікацією статті, а також не відшкодовує матеріальних та моральних збитків третім особам, якщо такий збиток публікація може спричинити. Редколегія не друкує спростувань щодо етичної некоректності, недостовірності та неправдивості даних у раніше опублікованих статтях авторів, якщо такий факт було встановлено пізніше. Вона має право вилучити таку статтю з електронних носіїв, якщо з'ясується, що в процесі її публікації були порушені чийсь права або ж загальноприйняті норми наукової етики. Про факт вилучення статті редколегія повідомляє авторів. Із правилами написання та подання наукових статей до редколегії можна ознайомитися на сайті журналу: <https://geovisnsnu.wordpress.com/>

*Адреса для листування: 43000, м. Луцьк, вул. Винниченка, 28, ауд. 4;
E-mail: gvisn@ukr.net*